

Marija Mirčić

Centralna banka (CBCG) ima profesionalan i konstruktivan odnos sa Skupštinom, zasnovan na međusobnom uvažavanju nadležnosti. Vjerujem da je Skupština prepoznaла važnost pitanja izbora viceguvernera, kako s aspekta potreba CBCG, tako i zbog njegovog značaja za dalji nastavak zahtjevnog procesa evropskih integracija, te da će se u skladu sa tim odrediti o dostavljenim predlozima.

To je u intervjuu "Vijestima" kazala guvernerka CBCG Irena Radović, ali nije precizirala koji su razlozi zbog kojih nijesu još imenovana dva viceguvernera koja je predložila i da li je tražila odgovore od Skupštine kada će biti imenovana.

"Prilikom stupanja na poziciju guvernerke prije godinu dala sam obećanje da će glavni kriterijumi svih mojih odluka biti kvalitet, meritokratija i zakonito i neselektivno izvršavanje funkcija CBCG. Dostavljanjem predloga Skupštini Crne Gore, krajem avgusta 2024. godine, da se za viceguvernere imenuju lica iz redova profesionalaca, postupila sam u skladu sa obavezama i ovlašćenjima iz Zakona o Centralnoj banci Crne Gore i u skladu sa zahtjevima koji su postavljeni za ispunjavanje završnih mjerila u pregovaračkim poglavljima u procesu pristupanja EU", istakla je Radović.

Ona je za primjer kvalitetne saradnje CBCG sa državnim institucijama navela pristup Crne Gore SEPA sistemu.

- *Kako ocjenjujete trenutnu ekonomsku situaciju u Crnoj Gori?*

Ekonomска situacija u Crnoj Gori može se ocijeniti stabilnom, što potvrđuju ključni makroekonomski pokazatelji. Realni rast BDP-a od 3,1% u prvih devet mjeseci ove godine je pozitivan signal koji ukazuje na stabilizaciju i rast privrede. Stopa nezaposlenosti nastavlja da pada i trenutno iznosi 11,3%, dok su strane direktnе investicije porasle za skoro 15% u odnosu na isti period prošle godine. Ovo ukazuje na sve povoljnije poslovno okruženje u Crnoj Gori, što je ključni faktor za dugoročni razvoj ekonomije. Inflacija je stabilizovana i trenutno niža od evropskog prosjeka, što pomaže očuvanju kupovne moći građana. Ovi rezultati su odraz napora koje institucije ulažu u cilju unapređenja ekonomskog i finansijskog ambijenta, što nas ujedno priprema za članstvo u Evropskoj uniji. Naravno, suočavamo se i sa izazovima. Deficit tekućeg računa platnog bilansa ukazuje na potrebu za dodatnim ulaganjima u povećanje produktivnosti i konkurentnosti domaće ekonomije. Takođe, globalni faktori, poput pro-

GUVERNERKA CENTRALNE BANKE CRNE GOREIRENA RADOVIĆ ZA "VIJESTI":

Imenovanje viceguvernera važno za EU integraciju

Guvernerka kazala da je prilikom stupanja na poziciju prije godinu obećanje da će glavni kriterijumi svih njenih odluka biti kvalitet, meritokratija, zakonito i neselektivno izvršavanje funkcija CBCG

Skupština od avgusta 2024. se nije izjasnila o predlozima za dva kandidata za vrh menadžmenta vrhovne monetarne institucije

Radović nije precizirala koji su razlozi zbog kojih nijesu imenovani njeni saradnici

Crna Gora postala 37. članica SEPA područja: Irena Radović

mjena u cijenama energije i sirovina i geopolitičkih nestabilnosti, predstavljaju dodatne rizike koji zahtijevaju pažljivo praćenje. CBCG ostaje posvećena očuvanju stabilnosti finansijskog sistema i podršci dugoročno održivom razvoju. Naš cilj je da pozitivni ekonomski trendovi donesu konkretnе koristi građanima - poboljšanje uslova rada i životnog standarda, kao i stvaranje novih mogućnosti za zapošljavanje i investiranje.

- **Da li vidite potrebu za dodatnim mjerama podrške privredi i građanima zbog sve viših troškova života i prisika inflacije? Na koji način CBCG planira da odgovori na aktuelne inflatorne pritiske u državi?**

Mjere podrške privredi i građanima u nadležnosti su Vlade Crne Gore, dok CBCG ima ključnu ulogu u očuvanju stabilnosti finansijskog sistema, što indirektno doprinosi otpornosti ekonomije. U režimu eurizacije, CBCG nema na raspolaganju klasične instrumente monetarne politike poput prilagođavanja kamatnih stopa ili emisije novca. Politika obavezne rezerve, kojom raspolažemo, primarno se koristi za očuvanje finansijske stabilnosti i ovaj instrument ne omogućava direktno upravljanje inflacijom. Dugoročno posmatrano, inflacija u Crnoj Gori se kreće na nivou prosječne stope inflacije u Eurozoni, što je karakteristično za režim eurizacije. Trenutno je inflacija u Crnoj Gori izuzetno niska - u posljednjoj godini (novembar 2024. u odnosu na novembar 2023. godine) iznosila je svega 1,7%, što je ispod prosječne stope inflacije u Eurozoni.

- **Crna Gora je postala članica jedinstvenog tržišta plaćanja u eurima (SEPA). Šta bi građani i privreda trebalo da znaju o SEPA kako bi se što bolje pripremili za početak primjene 15. aprila? Kako će SEPA uticati na domaće banke i njihove korisnike u pogledu međunarodnih transakcija i troškova plaćanja?**

Crna Gora je 21. novembra postala 37. država članica Jedinstvenog područja plaćanja u eurima (SEPA), što je izuzetno značajan korak za naš finansijski sistem i približavanje evropskim standardima. Da bi građanima pojasnili važnost ove integracije, slobodno možemo reći da se značaj ulaska crnogorskog finansijskog sektora u SEPA može uporediti sa ulaskom države u EU.

Članstvo u SEPA donosi konkretnе benefite za građane i privredu, u vidu sigurnijih, bržih i višestruko jeftinijih međunarodnih transakcija. Kada se crnogorske banke priključe na SEPA platne šeme, građani i privrednici će moći da obavljaju međunarodne transfere brže i uz znatno niže troš-

kove. Umjesto višednevne čekanja i visokih provizija, transakcije će se obrađivati istog dana i znatno jeftinije. Takođe, SEPA podstiče digitalizaciju plaćanja, što doprinosi smanjenju sive ekonomije i privlačenju stranih investicija. Modernizacija platnih sistema, kao što je SEPA, čini Crnu Goru atraktivnijom destinacijom za ulaganja i dodatno jača njenu konkurentnost na međunarodnom tržištu. Za domaće banke i njihove korisnike, SEPA znači prelazak na efikasnije, transparentnije i ekonomičnije načine obavljanja plaćanja, što značajno olakšava međunarodnu trgovinu i poslovanje. Prema planu, crnogorske banke će od aprila naredne godine početi sa podnošenjem formalnih zahtjeva za priključenje na SEPA platne šeme. Po okončanju tog procesa, u skladu sa kalendarom koji odredi Evropski savjet za plaćanja, građani i privreda moći će da koriste sve prednosti SEPA standarda. Ovaj korak ne samo da jača finansijsku infrastrukturu Crne Gore, već nas približava našem strateškom cilju - integraciji sa Evropskom unijom i unapređenju kvaliteta života svih građana Crne Gore.

Postoji li neki poseban korak koji je neophodan kako bi se osigurala uspešna implementacija SEPA sistema u Crnoj Gori?

Za uspešnu implementaciju SEPA sistema u Crnoj Gori, neophodno je da banke obave tehničke pripreme i sertifikaciju prema SEPA standardima. To podrazumijeva modernizaciju njihove infrastrukture, primjenu novih softverskih rješenja i obezbjedenje visoke sigurnosti u obradi transakcija. Ključni koraci uključuju pripremu aplikacija, uz prilagodavanje tehničke infrastrukture SEPA standardima, poput implementacije ISO 20022 formata i obezbjeđivanja "full reachability" kapaciteta. Banke moraju dokazati svoju tehničku spremnost kroz proces sertifikacije kod Evropskog savjeta za plaćanja i rigorozna testiranja i obuke. Takođe je neophodno njihovo povezivanje sa SEPA infrastrukturom putem PSP-ova, korespondentskih banaka ili maticnih banaka u EU. Pored obezbjedenja tehničke funkcionalnosti sistema, banke imaju važnu ulogu u edukaciji klijenata o prednostima SEPA i načinima korišćenja novih šema plaćanja. Ovi koraci omogućavaju da crnogorske banke postanu potpuno integrisane u SEPA mrežu, čime građani i privreda dobijaju pristup bržim i jeftinijim međunarodnim transakcijama. CBCG koordinira ovim procesom, pružajući tehničku podršku banakama, dok blisko sarađuje sa regulatorima i tehničkim partnerima kako bi se osigurala puna transparentnost i

efikasnost. Kroz rad nedavno oformljenog Odbora za koordinaciju, koji okuplja predstavnike CBCG, Ministarstva finansija i Udrženja banaka, pratimo napredak i rješavamo potencijalne izazove. Cilj je da većina banaka bude sprema za podnošenje aplikacija EPC-u do aprila 2025. godine.

Šta možete reći o stabilnosti bankarskog sektora u trenutnoj ekonomskoj klimi? Postoje li rizici na koje je potrebno обратiti pažnju?

Bankarski sistem Crne Gore je stabilan, dobro kapitalizovan i likvidan, te predstavlja važan oslonac ekonomskom rastu i razvoju zemlje. Ukupna aktiva banaka premašila je 7 milijardi eura, što je skoro jednako procijenjenom BDP-u za 2024. godinu. Rast kapitala banaka od preko 12% potvrđuje snažnu finansijsku osnovu sektora. Koeficijent solventnosti crnogorskih banaka iznosi 19,80%, što je više nego dvostruko iznad zakonskog minimuma, dok likvidna sredstva banaka prelaze 1,5 milijardi eura. Ovi pokazatelji potvrđuju da banke imaju dovoljno resursa da odgovore na sve finansijske potrebe svih svojih klijenata. Kreditna aktivnost banaka je veoma intenzivna, sa rastom od gotovo 15% u posljednjoj godini. Ovaj pokazatelj, zajedno sa ostalim pozitivnim rezultatima, potvrđuje da je bankarski sektor i dalje ključni pokretač crnogorske ekonomije i snažna podrška u ostvarivanju ekonomskog rasta. Takođe, kvalitet kreditnog portfolija je sve bolji - bilježimo kontinuirano smanjenje loših kredita, koji trenutno čine 3,81% ukupnih kredita, što je najniži nivo u posljednjih 15 godina. Ovi podaci dodatno potvrđuju zdravlje i otpornost bankarskog sektora u Crnoj Gori. Iako trenutno nema vidljivih rizika koji bi mogli ugroziti stabilnost sektora, nastavljamo da pažljivo pratimo domaće ekonomske trendove, ali i trendove na globalnom nivou, sa posebnim fokusom na geopolitičku situaciju, koja je, u prethodnim godinama, bila izvor brojnih rizika. Proaktivan pristup osigurava pravovremeno prepoznavanje potencijalnih rizika i očuvanje stabilnosti.

Da li postoje planovi za dodatno regulisanje kamata na kredite?

Kamatne stope predstavljaju tržišnu kategoriju koja se formira pod uticajem brojnih ekonomskih faktora, uključujući ponudu i potražnju za kapitalom, kreditni rejting države, inflaciju, opštlu ekonomsku aktivnost, te rizik klijenata i projekata koji se finansiraju. CBCG nema zakonska ovlašćenja niti instrumente za direktno uticanje na visinu kamatnih stopa. Administrativno regulisanje kamatnih stopa je suprotno principima

Modernizacija i inovacije u fokusu

- Koji su ključni projekti i reforme koje CBCG planira da sproveđe u narednom periodu? Koje horizonte CBCG preduzima za jačanje ekonomskog rasta u Crnoj Gori i kako odgovara na izazove procesa evropskih integracija?**

Naša vizija je da postanemo moderna, inovativna i dinamična institucija, integrisana u Eurosistem, koja pruža stabilnost i povjerenje građanima i privredi Crne Gore. Usvajanjem Strateškog plana CBCG za period 2025-2028, prvog dokumenta te vrste od osnivanja institucije, trasirali smo ključne pravce našeg daljeg razvoja.

Jedan od prioritetnih pravaca razvoja biće jačanje kapaciteta CBCG za brzo prepoznavanje i reagovanje na rizike, uz unapređenje regulatornog okvira kroz njegovo kontinuirano usklađivanje sa pravnom tektonom EU. Sigurnost i efikasnost platnog prometa ostaju naši prioriteti, sa daljim planovima za uvođenje inovativnih rješenja. U procesu evropskih integracija, CBCG ima važnu ulogu kroz angažman u aktivnostima u okviru 9 pregovaračkih poglavja. U cilju ispunjavanja završnih mjerila iz pregovaračkih poglavja kojim rukovodimo - poglavlja 4 (Sloboda kretanja kapitala), 9 (Finansijske usluge) i 17 (Ekonomika i monetarna politika) - značajno smo ubrzali dinamiku planiranih regulatornih aktivnosti, pa su svi zakoni, čija je izrada prvo bila planirana tokom 2025. i 2026. godine, pripremljeni i dostavljeni Vladi na dalje postupanje, zaključno sa septembrom 2024. godine.

Kao rezultat zajedničkog rada svih uključenih institucija, uključujući regulatore (Komisiju za tržište kapitala i Agenciju za nadzor osiguranja), kao i ministarstva finansija, ekonomskog razvoja i unutrašnjih poslova, pripremljeno je i upućeno Vladi ukupno 16 zakona.

CBCG takođe planira da u narednoj godini otpočne sa implementacijom cjelevitog programa organizacione transformacije u saradnji sa centralnim bankama Evropskog sistema centralnih banaka (ESCB) u cilju usklađivanja poslovanja sa standardima Eurosistema kako bi do 2026. godine postala institucija koja će kvalitetom, funkcionalnošću i standardima biti kompatibilna sa zahtjevima ESCB-a. Ova transformacija predstavlja ključni korak ka uspešnoj integraciji u Evropsku uniju i ESCB.

tržišnog poslovanja i praktika razvijenih evropskih ekonomija. CBCG u saradnji sa bankama aktivno radi na inicijativama kojima se stvaraju uslovi za povoljnije zaduživanje naših građana.

Primjer ovakvog djelovanja je zajednička akcija snižavanja kamatnih stopa, pokrenuta početkom drugog kvartala 2024. godine, u kojoj su učestvovale sve banke koje posluju u Crnoj Gori. Rezultat

ove akcije je sniženje efektivne kamatne stope na novoodobrene kredite fizičkim licima za 1,11 procen-tnih poena, u periodu od 1. aprila do 20. decembra 2024. godine. Kreiranjem inovativnog alata za poređenje kamatnih stopa omogućili smo građanima da brzo, jednostavno i na jednom mestu, putem mobilnih telefona ili računara, analiziraju ponude različitih banaka i odaberu onu koja najbolje odgovara njihovim potrebama. Takođe, građanima je omogućen besplatan i pojednostavljen proces promjene banke. Dovoljno je da podnesu zahtjev novoj banci, koja preuzima svu administraciju i u njihovo ime realizuje kompletan transfer računa i pripadajućih usluga, čime se dodatno osigurava praktičnost i ušteda vremena i novca za korisnike.

Koji je Vaš stav o trenutnim odnosima između CBCG sa Vladom i Skupštinom?

Zakonom o Centralnoj banci Crne Gore je implementiran princip nezavisnosti centralne banke, na način kako je uspostavljen pravom Evropske unije i utvrđen odredbama Statuta Evropskog sistema centralnih banaka (ESCB) i Evropske centralne banke (ECB). To je dio pravne tekovine koju zemlje kandidati za sticanje punopravnog članstva moraju da ugrade u svoje zakonodavstvo, a podsjećam da je nezavisnost CBCG jedan od ključnih elementa u procesu zatvaranja ekonomskih poglavja. Nezavisnost CBCG ne treba posmatrati kao apsolutnu kategoriju, već kao instrument kojim se obezbjeduje njena transparentnost, povjerenje i odgovornost prema građa-

nima, institucijama i ekonomiji Crne Gore. Profesionalan i konstruktivan odnos koji CBCG ima sa Vladom i Skupštinom zasnovan je na međusobnom uvažavanju nadležnosti u ostvarivanju zajedničkih ciljeva - očuvanja finansijske stabilnosti, podsticanja ekonomskog razvoja i unapređenja životnog standarda građana.

Upravo je pomenuto pristupanje Crne Gore SEPA sistemu dokaz kvalitetne saradnje CBCG i državnih institucija. Ovaj istorijski iskorak rezultat je zajedničkog rada CBCG, Vlade, Skupštine i drugih nadležnih organa, zahvaljujući čemu smo uspjeli da, u rekordno kratkom roku i prvi u regionu, ispunimo kompleksan set zahtjeva.

Koji su razlozi zbog kojih nijesu još imenovana dva viceguvernera koja ste predložili i da li ste tražili odgovore od Skupštine kada će biti imenovana?

Prilikom stupanja na poziciju guvernerke prije godinu dana sam obećanje da će glavni kriterijumi svih mojih odluka biti kvalitet, meritokratija i zakonito i neselektivno izvršavanje funkcija CBCG. Dostavljanjem predloga Skupštini Crne Gore, krajem avgusta 2024. godine, da se za viceguvernere imenuju lica iz redova profesionalaca, postupila sam u skladu sa obavezama i ovlašćenjima iz Zakona o Centralnoj banci Crne Gore i u skladu sa zahtjevima koji su postavljeni za ispunjavanje završnih mjerila u pregovaračkim poglavljima u procesu prijedloženja.

Kao što sam već navela, CBCG ima profesionalan i konstruktivan odnos sa Skupštinom, zasnovan na međusobnom uvažavanju nadležnosti. Vjerujem da je Skupština prepoznala važnost ovog pitanja, kako sa aspekta potreba CBCG, tako i zbog njegovog značaja za dalji nastavak zahtjevnog procesa evropskih integracija, te da će se u skladu sa tim odrediti o dostavljenim predlozima.

Da li ste spremni da, ako se situacija sa kompletiranjem Savjeta CBCG ne promjeni, javno apelujete na odgovorne institucije da poštuju procedure?

Postignuti rezultati potvrđuju da Savjet CBCG, iako nekompletan, u cijelosti ispunjava sve obaveze iz svoje nadležnosti. Važno je napomenuti da su eksterni članovi Savjeta nakon isteka mandata u julu tekuće godine, u skladu sa zakonom, nastavili da obavljaju svoje dužnosti do izbora novih članova, čime je obezbijedeno nesmetano funkcionisanje CBCG. Vjerujemo da će nadležne institucije po ovom pitanju postupiti odgovorno i u skladu sa svojim nadležnostima, kao što je to uradila i CBCG.

Bankarski sektor stabilan i likvidan

Foto: Luka Žeković